

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS
VUODELTA 1972**

*

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

HELSINKI 1973

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS
VUODELTA 1972**

*

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

HELSINKI 1973

SISÄLLYS

	Sivu		Sivu
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	3	Inventtaukset ja haarakonttorien tarkastukset	14
Vuoden 1972 taloudellinen kehitys	3	Längmanin ja Rosenbergin rahastot	14
Suomen Pankin rahapolitiikka	4	Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1967 rahasto	14
Yleiset rahapolitiittiset toimenpiteet	4	Ulkomaan rahan määräisten talletusten korko	15
Erityisluottojärjestelyt	5	Osakeosto	15
Suomen Pankin valuuttapolitiikka	6	Metallirahan lyönnin siirtäminen Suomen Pankin setelipainon yhteyteen	15
Valuuttakurssit	6	Suostumus ulkomaisen lainan ottamiseen Mortgage Bank of Finland Oy:lle	15
Ulkomainen maksuliike	7	Suomen Pankin tilintarkastajain johtosäännön muuttaminen	16
Pitkäaikaisen lainapääoman tuonti	8	Suomen Pankin palkkaussäännön muutos	16
Suomen Pankin omaisuus- ja tulostaseen kehitys	8	Toimenhaltijain vuosilomaperusteet	16
Ulkomaat	8	Toimenhaltijain palkkausten tarkistaminen	16
Valtio	9	Muutoksia Suomen Pankin eläkemääräyksiin ..	17
Rahalaitokset	9	Myönnetyt avustukset	18
Yritykset	10	Johtokunta	18
Setelistö	11	Haarakonttorien valvojat	18
Setelinanto-oikeus ja sen käyttö	11	Pankkivaltuusmiehet	19
Tilinpäätös	11	Tilintarkastajat	19
<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	14		
Tilintarkastus	14		
Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus ..	14		

Suomen Pankin toiminta

Vuoden 1972 taloudellinen kehitys

Lieväksi jääneen taantuman jälkeen alkoi kokonaistuotanto elpyä vuonna 1972. Brutto-kansantuotteen tuntuvaa kasvua tuki ennen muuta vienti, joka kansainvälisen suhdanneousun ja hyvän kilpailuaseman vuoksi voimistui selvästi. Myös kotimainen kysyntä, lähinnä kulutus, vilkastui. Investointitoiminnan kasvu oli vielä vähäistä ja perustui pääasiassa julkisen vallan toimenpiteisiin; tuotantokapasiteetin alhainen käyttöaste ja kauppapoliittisen tilanteen epävarmuus pidättelivät yksityisten investointien käynnistymistä. Suhdanneilanteen ja erityisesti idänkaupan ansiosta kauppatase parani tuntuvasti ja vaihtotaseen vajaus supistui. Kun myös ulkomainen maksuvalmius runsaan pääomantuonnin vaikutuksesta edelleen parani, siirtyi talouspolitiikan huomio entistä enemmän sisäisen tasapainon ongelmiin, erityisesti heikentyneeseen työllisyystilanteeseen ja inflaatiokehitykseen. Taloudellisen aktiviteetin elvyttämiseksi suoritettujen raha- ja finanssipoliittiset toimenpiteet ajoittuivat valtaosin jo vuoden 1971 lopulle, jolloin mm. aloitettiin suhdannevarausten vapauttaminen ja päätettiin korkokannan alentamisesta. Vaihtotaseen vajauksen ylittänyt pääomantuonti ja varausten purkamisen tukivatkin suhdanteiden elpymistä pitämällä rahoitusmarkkinat keveinä.

Kansainvälisen taloudellisen aktiviteetin vilkastuminen heijastui Suomen vientiin läntisille markkinoille. Myös itävienti elpyi ja koko tavaranviennin määrä kasvoi 17 %. Valuuttakurssien keskimääräisestä kohoamisesta huolimatta vientihinnat kohosivat vain vajaat 5 %. Metall- ja muun teollisuuden vienti lisääntyi voimakkaasti ja myös puuteollisuustuotteiden ja paperituotteiden vientimäärien kehitys oli suotuisa. Selluloosan viennin arvo nousi ainoastaan vähän heikon kysynnän ja alentuneen hintatason johdosta.

Investointitoiminta pysyi suhdanneilanteelle ominaisesti vielä laimeana viennin elpymisestä huolimatta. Koko kiinteän pääoman brutto-muodostuksen kasvu johtui toisaalta julkisen hallinnon omasta vilkkaasta investointitoiminnasta ja toisaalta sen yksityisen sektorin investointeja tukevista toimenpiteistä. Julkisen hallinnon investointien määrän lisäys oli runsaat 9 %. Yksityisen sektorin investoinnit lisääntyivät vain vähän ja koko kiinteän pääoman bruttomuodostus kasvoi noin 3 %. Yksityisen kulutuksen kasvuun vaikuttivat etupäässä liikevaihtoveron lisäveron poistaminen vuoden alusta, suotuisa tulonmuodostus sekä suhdanneilanteelle ominainen kulutusalttiuden kohoaminen. Julkisten kulutusmenojen kasvuvauhti nopeutui lähinnä korjaus- ja kunnossapitotöiden lisäämisen sekä julkisen terveydenhuolto-toiminnan laajentumisen johdosta.

Viennin ja kotimaisen kysynnän elpymisen vahvasti kokonaistuotannon kasvua, jonka painopiste oli teollisuudessa, rakennustoiminnassa ja kaupassa. Metalliteollisuuden kasvua tuki sekä länsi- että itäviennin lisääntyminen. Puunjalostusteollisuuden tuotannon kasvu jäi viennin suotuisasta kehityksestä huolimatta alhaiseksi, sillä vienti tapahtui huomattavassa määrin varastoista. Rakennustoiminnan vilkastuminen näkyi voimakkaimpana asuntotuotannossa sekä maa- ja vesirakennustoiminnassa lähinnä julkisen vallan toimenpiteiden ansiosta. Tuotannon kehityksestä huolimatta työllisyystilanne heikkeni vielä jonkin verran ja keskimääräinen työttömyysaste nousi 2,6 %:iin. Alueelliset erot säilyivät edelleen huomattavina. Nettosiirtolaisuus kääntyi paluuvoittoiseksi. Julkisen sektorin työllistämisvaikutus oli vain hiukan edellisvuotista suurempi. Elpyvän kokonaiskysynnän ansiosta tuonnin määrä kääntyi lievään kasvuun. Kulutustavaroiden ja henkilöautojen tuonti kasvoi voimakkaimmin kotimaisen kysynnän rakenteen mukaisesti. Tuontihin-

tojen kohotessa noin 9 % koko tavarantuonnin arvo kasvoi 12 %.

Hintojen nousuvauhti pysyi edelleen korkeana. Voimakkaan hintapaineen syntymiseen myötävaikuttivat monet tekijät. Edellisen vuoden tuntuva ansiotason nousu sekä suhteellisen heikko tuottavuuden kasvu vaikuttivat viivästyneenä kustannuspaineena vielä vuoden 1972 puolella. Sopimuspalkat kohosivat vuositasolla jokseenkin yhtä paljon kuin edellisenä vuonna ja ansiotaso nousi 11 %, mikä huomattavasti ylitti työn tuottavuuden kasvun. Hintapainetta lisäsivät tuontihintojen kohoaminen sekä maatalouden tavoitehintojen korottaminen huhtikuun alusta. Toisaalta korkotason alentaminen ja liikevaihtoveron lisäveron poistaminen vuoden alussa olivat omiaan pienentämään kustannuspainetta.

Vaihtotaseen vajuus supistui selvästi. Suotuisaan kehitykseen vaikutti ennen muuta kauppatasevajauksen pieneneminen, joka oli erityisen selvää idänkaupassa. Vaihtotasevajauksen supistumista edisti myös palvelutaseen ylijäämän kasvu. Koko vaihtotaseen alijäämä oli viime vuonna noin 612 milj. mk eli vajaat puolet edellisvuotisesta. Kuten edellisnäkin vuonna pitkäaikaisen lainapääoman nettotuonti ylitti vaihtotasevajauksen ja johti perustaseen huomattavaan ylijäämään. Velanhoitokustannusten suhde vaihtotaseen tuloihin oli sama kuin vuonna 1971. Edullisen maksuvalmius-tilanteen johdosta lyhytaikainen ulkomainen velka supistui. Yleistaseen ylijäämä ja siis koko maan valuuttavarannon kasvu oli 591 milj. mk, josta Suomen Pankin varannon osuus oli 271 milj. mk. Valuuttavaranto kasvoi myös vaihtotaseen menoihin verrattuna ja maksuvalmiusasema parani näin ollen suhteellisestikin.

Vaihtotaseen vajuusta suurempana jatkunut pääoman tuonti ja suhdannevarausten vapauttaminen kevensivät tuntuvasti rahoitusmarkkinoiden muodostui poikkeuksellisen voimakkaaksi, vaikkakin osa rahoituksen tarjonnasta tuli valtion ja Postipankin välityksellä sidotuksi Suomen Pankkiin. Kun rahoituksen kysyntä investointitarkoituksiin oli suhteellisen vaimeata, pysyivät rahoitusmarkkinat koko vuoden keveinä, mikä omalta osaltaan tuki kokonaiskysynnän ja tuotantotoiminnan elpymistä.

Talletuspankkien ottolainaus lisääntyi yli 18 %. Kotitalouksien käytettävissä olevien nimellistulojen kasvu ja korkeana säilynyt sää-

tämislaitus tukivat aikatalletusten suotuisaa kehitystä. Käteistalletusten vielä voimakkaampi kasvu liittyi runsaaseen ulkomaisen pääoman tuontiin ja suhdannevarausten vapauttamiseen. Talletuspankkien antolainauksen lisäykseksi muodostui runsaat 16 %. Luotonannon kasvulle oli edellisen vuoden talouspoliittisilla toimenpiteillä luotu hyvät edellytykset. Teollisuuden investointien vähäisyyden johdosta rahalaitosten luotonannon kasvu suuntautui kuitenkin paljolti muihin kohteisiin, lähinnä asuinrakennustuotannon rahoitukseen. Liikepankkien aseman keveneminen näkyi niiden ulkomaisen nettovelan supistumisena. Sen sijaan liikepankkien velka Suomen Pankille aleni vain vähän.

Suomen Pankin rahapolitiikka

Yleiset rahapolitiittiset toimenpiteet

Vuoden 1971 puolella toteutettuja rahapolitiittisia toimenpiteitä, jotka tähtäsivät kertomusvuoden tuotannon ja työllisyyden tukemiseen, olivat ennen kaikkea liikepankkien keskuspankkiluottokiintiöiden korottaminen sekä korkokannan yleinen alentaminen kertomusvuoden alusta. Tähän rahapolitiikkaan liittyi läheisesti myös syksyllä 1971 päätetty yksityisen sektorin suhdannevarausten vapauttaminen. Nämä varaukset vapautuivat osaksi jo vuonna 1971, mutta valtaosaltaan vuoden 1972 aikana.

Näiden edellisen vuoden aikana suoritettujen toimenpiteiden vaikutusta pyrittiin tehostamaan toukokuussa rahalaitoksille lähetetyllä kiertokirjeellä luotonantopolitiikan suuntaviivoista. Tällöin tähdennettiin investointien mahdollisimman nopean käynnistämisen suotavuutta. Erityisen suositeltavina pidettiin sellaisia tuotannollisia investointeja, joilla rakennusvaiheessa olisi tuntuva työllisyysvaikutus kertomusvuoden lopulla ja sitä seuraavan talven aikana. Suotavina pidettiin myös luottoja, jotka tukisivat asuntotuotantoa kertomusvuonna ja sitä seuraavana talvikautena sekä samaan aikaan suoritettavia ympäristönsuojeluinvestointeja. Samalla esitettiin rahalaitoksille kuitenkin varoitus siitä, että suhdannenousun vauhdittuessa kaikkea luottojen kysyntää tuskin voidaan taloudellista tasapainoa järkyttämättä tyydyttää, mistä syystä rahalaitosten olisi syytä tiukentaa suhtautumistaan luottopyyntöihin, jotka koskivat vuoden 1973 jälkeen aloitettavia investointihankkeita. Näillä luotonantopolitiikan

suuntaviivoilla pyrittiin antamaan rahalaitoksille suhteellisen pitkälle tulevaisuuteen ulottuva kuva siitä, mitä Suomen Pankin senhetkisiin ennusteisiin pohjautuvan näkemyksen mukaan rahalaitosten luotonannolta todennäköisesti tulaisiin rahapolitiikan tavoitteita ajatellen edellyttämään. Pitemmälle tulevaisuuteen ulottuvat luotonantopolitiittiset ohjeet nähtiin hyödyllisiksi sikäli, että rahalaitosten on luottolupaustensa vuoksi vaikeata nopeasti sopeuttaa luotonantoon kulloisenkin taloudellisen tilanteen vaatimuksia vastaavaksi. Taloudellisten ennusteiden epävarmuus asettaa kuitenkin rajat näinkin pitkälle tulevaisuuteen ulottuvien suositusten täsmällisyydelle.

Keväällä 1971 toimeenpantua, rahalaitosten lähinnä kulutustavarahankintoihin myönnettyjä luottoja koskenutta määrällistä rajoitusta jatkettiin vuoden 1971 lopulla aina kertomusvuoden kesäkuun loppuun asti. Kesäkuussa rahalaitoksille lähettämässään kiertokirjeessä Suomen Pankki totesi, ettei se enää nähnyt tarkoituksenmukaiseksi jatkaa kyseistä kulutusluottorajoitusta kesäkuun lopun 1972 jälkeen. Samalla Suomen Pankki kuitenkin totesi, että huolimatta määrällisen rajoituksen poistamisesta rahalaitosten tulisi jatkuvasti suhtautua kielteisesti kulutushankintojen rahoittamiseen tähtäviin luottopyyntöihin, jotta investointien rahoitusmahdollisuuksia ei kavennettaisi sitomalla säästö pääomia kestokulutushyödykkeisiin.

Kesäkuussa Suomen Pankki antoi kauppa- ja teollisuusministeriölle osamaksukaupan luottoehtoja koskevan lausunnon, jossa pankki totesi, että sen käsityksen mukaan oli suhdannepoliittisesti perusteltua ja myös maksutasekehityksen valossa mahdollista eräiltä osin lieventää voimassa olevia osamaksukaupan luottoehtoja koskevia määräyksiä. Lausunnossa tarkoitettuja määräyksiä lievennettiin heinäkuussa tehdyllä valtioneuvoston päätöksellä. Lievennys koski kuorma- ja pakettiautojen sekä rajoitusten alaisten kotitalouskoneiden osamaksuehtoja. Sen sijaan henkilöautojen osamaksuehtoja koskeneet rajoitukset pysytettiin ennallaan.

Elokuussa Suomen Pankki kumosi ne tavaraj- ja rahoitusvekselilimiittien sekä osamaksurahoitusyhtiöille myönnettyjen rahoituslimiittien alentamista koskeneet ohjeet, jotka oli annettu vuoden 1970 lokakuussa.

Huolimatta siitä, että Suomen Pankki kumotessaan kulutusluottoja koskeneet määrälliset rajoitukset oli kehottanut rahalaitoksia jatku-

vasti suhtautumaan kielteisesti kulutusluottojen myöntämiseen, eräät rahalaitokset markkinoivat syksyn aikana voimakkaasti juuri lähinnä kulutushankintojen rahoitukseen tarkoitettuja pienluottoja. Näiden pienluottojen korissa esiintyi myös huomattavia eroja eikä korkojen suuruus kaikissa tapauksissa vastannut Suomen Pankin suosittelemaa luottojen yleistä korkoporrastusta. Rahalaitosten kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella Suomen Pankki antoi joulukuun lopulla rahalaitoksille ohjeet tällaisten, lähinnä kulutushankintojen rahoitukseen tarkoitettujen pienluottojen myöntämisessä noudatettavista periaatteista. Ohjeissa edellytettiin, että lainan tai vekselin muodossa annettavista pienluotoista peritään korkoa 10—11 % vuodessa. Luotollisten palkkatilien koron ja provision edellytettiin yhteensä olevan vähintään 10 % siten, että koron osuus olisi vähintään 7½ %. Pienluottojen enimmäismääräksi asiakasta kohden suositeltiin kuukauden nettopalkkaa, kuitenkin enintään 5 000 markkaa. Tämä puuttuminen pankkien kulutusluotomarkkinointiin perustui niihin, lähinnä kasvu- ja rakennepoliittisiin näkökohtiin, jotka oli tuotu esille jo kesäkuussa annetuissa ohjeissa.

Liikepankkien keskuspankkiluottokiintiöt pysytettiin koko vuoden ajan sillä, kiintiöiden käyttöön nähden korkealla tasolla, jolle ne oli nostettu vuoden 1971 lokakuun alussa. Tämän kiintiöiden väljyyden tavoitteena oli turvata kaikkien hyväksyttävissä olevien investointiprojektien luottorahoitus, jotta investointitoiminta osaltaan tukisi tuotantoa ja työllisyyttä.

Suomen Pankki jatkoi vuoden 1972 aikana edelleen talletustodistusten kauppoja. Talletustodistusten määrä nousi vuoden aikana 400 milj. markasta 790 milj. markkaan.

Erityisluottojärjestelyt

Suomen Pankki jatkoi osallistumistaan kotimaisten toimitusluottojen rahoitusjärjestelyyn edellisnä vuonna tarkistettujen suuntaviivojen pohjalta. Siten Suomen Pankin luotto-osuus oli edelleen 30 % luototettavaksi jäävästä kaupapahinnan osasta. Elokuussa hyväksyttiin Postipankki liikepankkien rinnalle osalliseksi luottojärjestelyyn.

Niiden tavarantoimitusten kokonaisarvo, joihin luottovarauksia tämän luottojärjestelyn

puitteissa on myönnetty, nousi vuoden aikana 1 888 milj. markasta 2 130 milj. markkaan. Tästä on Suomen Pankin rahoitusosuus 470 milj. mk ja muiden pankkien rahoitusosuus 1 197 milj. mk; loppuosa koostuu tilaajien käteisrahoitusosuuksista. Suomen Pankin luotto-osan saldo kasvoi vuoden aikana 62 milj. mk ja oli vuoden lopussa 236 milj. mk.

Vuoden 1972 loppuun mennessä oli Suomen Pankki antanut luottojärjestelyn aloittamisesta vuodesta 1967 lähtien 587 luottovarausta, joista 68 on peruutettu. Kokonaan takaisin maksettuja luottoja oli 73 ja nostamattomia 100. Luottovarauksia oli myönnetty 60 toimittajalle ja ne jakaantuivat 113 tilaajan kesken.

Aikaisempaan, vuonna 1963 käynnistettyyn metalliteollisuuden keskipitkiä toimitusluottoja koskevaan järjestelyyn liittyviä luottoja oli vuoden lopussa käytössä enää 0.4 milj. mk.

Uusvientiluottojärjestelyäkin jatkettiin edellisenä vuonna pankeille annettuihin ohjeisiin nojautuen. Käytössä olevien luottojen määrä oli kertomusvuoden lopussa 39 milj. mk ja luottonsaajien lukumäärä 193. Vastaavat luvut olivat vuoden alussa 37 milj. mk ja 185 yritystä. Uusvientiluotolla viejät voivat rahoittaa tietyin edellytyksin viennin kasvusta tai aloittamisesta aiheutuvan käyttöpääoman lisätarpeensa.

Suomen Pankin valuuttapolitiikka

Valuuttakurssit

Huolimatta joulukuussa 1971 Washingtonissa tehdystä sopimuksesta eräiden tärkeiden valuuttojen kurssikehityksessä esiintyi jatkuvasti epävarmuutta kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla kertomusvuoden aikana. Eräiden tärkeiden maiden pyrkimykset rajoittaa lyhytaikaisen pääoman liikkuvuutta sekä suhdannekehityksestä johtuva Yhdysvaltojen ja Euroopan välisten korkoerojen supistuminen rauhoittivat kuitenkin jossain määrin valuuttamarkkinoita. Suurimmat häiriöt olivat punnan kurssin voimakas lasku sekä kullon markkinahinnan nopea, osittain keinottelunluonteinen nousu. Yhdysvaltojen vaihtotaseen jatkuva alijäämä sekä Japanin entistä suurempi ylijäämä olivat kertomusvuoden aikana huolen aiheita.

Toukokuun 8 päivänä Yhdysvallat devalvoi virallisesti dollarin 7.9 %:lla. Tämän jälkeen valuuttaspekulaatio kohdistui entistä voimakkaammin puntaan. Valuuttavarantoaan suojellakseen Englannin viranomaiset ilmoittivat kesäkuun 23 päivänä Kansainvälisen Valuuttarahaston suostumuksella, ettei Englanti enää noudata punnan kurssille määrättyjä ääriarvoja. Länsi-Euroopan valuuttamarkkinoiden ollessa suljettuina kesäkuun 26 ja 27 päivänä Suomen Pankki noteerasi kurssit ainoastaan dollarille ja ruplalle eikä tämän jälkeen enää noudattanut punnan kurssille määrättyjä ääriarvoja. Päätös punnan liukumisesta vähensi valuuttaspekulaatiota loppuvuoden aikana.

Koska ero Belgian frangin kaupallisen ja ei-kaupallisen kurssin välillä kesän aikana kasvoi, Suomen Pankki noteerasi syyskuun 12 päivästä lähtien Belgian frangille kahta kurssia. Tanskan EEC-äänestyksestä johtunut epävarmuus aiheutti Tanskan valuuttamarkkinoiden sulkemisen syyskuun 26 ja lokakuun 2 päivän väliseksi ajaksi, minkä johdosta Suomen Pankki ei noteerannut kurssia Tanskan kruunulle. Islannin kruunulle ei joulukuun 18 ja 20 päivän välisenä aikana noteerattu kurssia kruunun devalvointipäätöksen yhteydessä.

Kertomusvuoden aikana Suomi, kuten muutkin pohjoismaat, on noudattanut väliaikaisesti tarkoitettua keskuskurssijärjestelmää. Odotettua takaisinsiirtymistä parikurssijärjestelmään ei vuoden aikana voitu toteuttaa kansainvälisen valuuttajärjestelmän uudistustyön pitkittymisen ja valuuttamarkkinoilla vallitsevan epävarmuuden jatkumisen takia. Dollarin kurssi suhteessa muihin tärkeisiin valuuttoihin heikkeni alkuvuoden aikana mutta vahvistui taas kesän aikana. Koska dollarin markkakurssi pidettiin verraten vakaana, myös Suomen markan keskimääräinen kansainvälinen arvo heikkeni kesäkuuhun saakka, jonka jälkeen punnan kurssin aleneminen nosti markan arvoa. Vuoden 1971 joulukuun keskuskurssipäätöksen jälkeiseen kurssiin verrattuna markka oli kertomusvuoden lopussa vahvistunut peräti 7.7 % puntaan nähden. Oheisissa taulukoissa on esitetty Suomen markan keskimääräisen kansainvälisen arvon kehitys vuoden aikana eri tavoilla painotettuna sekä valuuttojen myyntikurssit vuosien 1971 ja 1972 lopussa.

Suomen markan kansainvälisen arvon kehitys vuonna 1972 indekseinä¹

	3. 1.	4. 4.	3. 7.	2. 10.	29. 12.
Laskutusvaluuttojen osuuksilla painotettu	100.3	101.6	100.5	100.0	100.2
Kaupankäyntiosuuksilla painotettu	100.4	102.1	101.1	100.4	100.6
Tuontiosuuksilla painotettu	100.4	102.1	101.3	100.5	100.8
Vientiosuuksilla painotettu	100.4	101.9	100.8	100.1	100.3

¹ Ostokurssien perusteella, jolloin ostokurssit 29.12.1971 = 100.0.

Valuuttojen myyntikurssit vuosien 1971 ja 1972 lopussa

		31. 12. 1971 mk	29. 12. 1972 mk
New York	1 US\$	4.152	4.178
Montreal	1 C\$	4.148	4.200
Lontoo	1 £	10.605	9.815
Tukholma	100 Skr	85.40	88.15
Oslo	100 Nkr	61.95	62.95
Kööpenhamina	100 Dkr	58.80	61.05
Frankfurt a. M.	100 DM	127.15	130.57
Amsterdam	100 Hfl	127.85	129.35
Bryssel	100 FB	9.270	9.470 ¹
		—	9.420 ²
Zürich	100 Sfr	106.00	110.82
Pariisi	100 FF	79.70 ¹	81.75 ¹
		79.50 ²	81.55 ²
Rooma	100 Lit	—,6995	—,7172
Wien	100 ÖS	17.55	18.06
Lissabon	100 Esc	15.35	15.60
Reykjavik	100 Ikr	4.77	4.28
Madrid	100 Ptas	6.32	6.60
Moskova, clearing	1 Rub.	4.960	4.960

¹ Kaupallinen kurssi. — ² Ei-kaupallinen kurssi.

Kertomusvuoden aikana etenkin lyhyet, 1—3 kuukauden termiinisopimukset olivat suosittuja Suomen termiinimarkkinoilla ja edustivat noin puolta kaikista termiinkaupoista. Suomen Pankin termiinivaluuttojen ostot olivat vuoden aikana 141 milj. mk ja myynnit 65 milj. mk. Varsinkin vuoden loppua kohti myynnit lisääntyivät suhteellisen paljon ostojen taas vähentyessä. Joulukuun 28 päivänä Yhdysvaltojen dollarin 3 kuukauden termiinimyyntikurssi oli 4.200 mk eli 0.5 % (vuositasolla 2.0 %) korkeampi kuin avistamyyntikurssi.

Suotuisa kauppataaseen ja valuuttavarannon kehitys kevään aikana osoitti, että tuontiluottojen väliaikaisen rajoittamisen tarve oli pienentynyt. Tämän johdosta Suomen Pankki päätti toukokuun 26 päivänä lopettaa tuonnin käteismaksujärjestelmän.

Ulkomainen maksuliike

Kahdenkeskisissä maksusopimuksissa, joita Suomella kertomusvuoden lopulla oli Neuvostoliiton, Bulgarian, Romanian, Saksan demokraattisen tasavallan ja Unkarin kanssa, käytettiin selvitysvaluuttoina edelleen ruplaa ja clearingdollaria. Clearingdollareita myydessä ja ostettaessa noudatettiin edelleenkin Yhdysvaltain dollarin kurssia. Maksuissa Puolan ja Tšekkoslovakian kanssa jatkettiin kokeilunluonteista järjestelyä, jonka mukaisesti tilit pidettiin vapaasti vaihdettavina Yhdysvaltain dollareina. Maksuliike Kiinan kansantasavallan kanssa tapahtui kahdenkeskisen selvitystilin kautta, joka kummassakin maassa pidettiin sen oman valuuttamääräisenä.

Suomen Pankin johtokunta päätti joulukuun

13 päivänä, että pankki osallistuu Euroopan maksusopimuksen (EMA) lopettamisen yhteydessä muodostettavaan, OECD-maiden keskuspankkien väliseen kurssitakuujärjestelmään. Järjestelmän puitteissa on tarkoitus suojata keskuspankkien toistensa tileillä pitämät avista-saatavat mahdolliselta kurssitappioriskiltä bilateraalaisesti sovittuihin määriin saakka. Järjestelmään kuuluvat 18 maan keskuspankit ja sen asiamiehenä toimii Kansainvälinen Järjestelypankki (BIS).

Kertomusvuoden aikana Suomen Pankki ryhtyi toimiin valuuttamääräyksien uudistamiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Valmistelutyö saatiin päätökseen vuoden lopulla, jolloin säädettiin valuuttalaki sekä laki oikeudesta harjoittaa valuuttavaihtoa. Samalla kumottiin 30 päivänä joulukuuta 1959 annettu valuuttakauppalaki. Näiden lakien perusteella annettiin uusi valtioneuvoston päätös valuuttalain täytäntöönpanosta sekä Suomen Pankin päätös valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta. Lait ja päätökset tulivat voimaan vuoden 1973 alusta.

Pitkäaikaisen lainapääoman tuonti

Samoin kuin vuonna 1971 oli kertomusvuodenkin aikana jatkuva voimakas pitkäaikaisen pääoman tuonti leimaa-antavien piirre Suomen ulkomaisten saatavien ja velkojen muutoksille. Erityisesti yrityssektorin laimeahkon investointitoiminnan vuoksi pääoman tuonti ei viime vuonna niinkään johtunut uusinvestointien vaatimasta kotimaisesta rahoitustarpeesta kuin Suomen Pankin tietoisesta pyrkimyksestä tuoda maahan pääomaa silloin, kun sitä on edullisin ehdoin saatavissa. Kansainväliset pääomamarkkinat olivat viime vuonna poikkeuksellisen kevyet, ja siten oli mahdollista lainata ulkomaista pääomaa verrattain edullisin korkoehdoin ja pidemmällä laina-ajalla. Suomen Pankki on harjoittamassaan lainanottopolitiikassa myöntänyt lupia pääasiassa sellaisiin luottoihin, jotka on käytetty uuden tai laajenevan teollisen toiminnan rahoitukseen ja vanhojen epäedullisempien ja lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksuun. Tämänlaatuisen pääomantuonnin tarkoituksena on ollut keventää lainanhoitokustannusten valuuttavarantoomme kohdistamaa vuotuispainetta sekä lisätä tulevaa tuotanto- ja vientikapasiteettiamme. Pääomantuonnin merkittävästä kasvusta huolimatta lainojen korko- ja kuoletuskustannuksiin menevä osa vaihtotaseen tuloista eli

nk. velanhoitoaste on viime vuosina kasvanut verrattain hitaasti eikä ole kansainvälisesti katsoen suuri. Vuonna 1972 velanhoitoaste oli sama kuin edellisenä vuonna eli 10.1%. Pitkäaikaisia ulkomaisia lainoja nostettiin 3 064 milj. mk ja kuoletettiin 1 038 milj. mk. Lainoja tuotiin näin ollen nettomääräisesti hieman edellisvuotista enemmän eli 2 026 milj. mk. Siirtyminen entistä pitkäaikaisempaan lainapääomaan jatkui myös viime vuonna ja ilmeni obligaatiolainojen ja niihin verrattavissa olevien nk. private placement -tyyppisten lainojen kasvuna. Suomen pitkäaikainen ulkomainen velka oli vuoden 1972 lopussa 9 985 milj. mk.

Viejien ulkomaille myöntämät, etupäässä metalli- ja konepajateollisuustuotteiden vientiin liittyvät pitkäaikaiset tavaraluotot lisääntyivät viime vuonna vilkastuneen viennin myötä huomattavasti, nettomäärältään 376 milj. mk, ja niiden kokonaismäärä vuoden lopussa oli 1 456 milj. mk.

Sijoituspääoman tuonti ja vienti kasvoivat edelleen. Suorien sijoitusten ja tytäryhtiölainojen muodossa tuotiin Suomen Pankin lupien mukaan vuonna 1972 bruttomääräisesti 148 milj. mk, mistä lainojen osuus oli 50 milj. mk. Noin 80 % tästä pääomasta tuli Ruotsista, Yhdysvalloista ja Neuvostoliitosta. Samanaikaisesti suomalaiset yritykset investoivat ulkomaille bruttomääräisesti suorina sijoituksina 144 milj. mk ja tytäryhtiölainoina 110 milj. mk. Näistä pääomista suuri osa on peräisin ulkomaisilta pääomamarkkinoilta.

Vuoden 1972 lopussa Suomen pitkäaikainen nettovelka oli 8 017 milj. mk; vuoden 1971 lopussa se oli 6 453 milj. mk.

Suomen Pankin omaisuus- ja tulostaseen kehitys

Seuraavassa selvitetään aluksi Suomen Pankin saatavien ja velkojen kehitystä sektoreittain kertomusvuoden aikana. Sen jälkeen tarkastellaan setelistä sekä setelinanto-oikeutta ja sen käyttöä. Lopuksi selostetaan Suomen Pankin tilinpäätöstä kertomusvuoden omaisuus- ja tulostaseiden perusteella.

Ulkomaat

Pankin ulkomaiset tilit kehittyivät kertomusvuonna seuraavasti:

Ulkomaiset tilit

milj. mk	31. 12. 1971	29. 12. 1972	Muutos
Kulta	205	205	+ 0
Erityiset nosto-oikeudet	197	283	+ 86
Kultaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	268	268	+ 0
Ulkomaiset valuutat	1 950	1 929	- 21
Ulkomaiset vekselit	119	110	- 9
Ulkomaiset obligaatit	37	117	+ 80
Markkaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	530	530	- 0
Vastaavat	3 306	3 442	+ 136
Ulkomaiset valuuttatilit	297	78	- 219
Ulkomaiset markkatilit	30	43	+ 13
Kansainvälisen Valuuttarahaston markkatilit ..	530	530	- 0
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	174	258	+ 84
Vastattavat	1 031	909	- 122
Ulkomainen nettosaatava	2 275	2 533	+ 258

Erityisten nosto-oikeuksien määrä kasvoi 86 milj. mk, josta 84 milj. mk johtui nosto-oikeuksien kolmannesta jaosta. Pankin ulkomaiset valuuttasaatavat sen sijaan supistuivat 21 milj. mk. Valuuttavelat vähenivät puolestaan 206 milj. mk. Pankin kulta- ja valuuttavaranto nousi nettomääräisesti 271 milj. mk ja oli vuoden päättyessä 2 564 milj. mk. Muista

ulkomaisista saatavaeristä ulkomaiset obligaatit lisääntyivät 80 milj. mk.

Valtio

Seuraavasta asetelmasta käy ilmi pankin ja valtion välisten tilien kehitys:

Valtion tilit

milj. mk	31. 12. 1971	29. 12. 1972	Muutos
Shekkitili	2	1	- 1
Vientimaksutili	15	2	- 13
Suhdanneverovarvat	114	42	- 72
Valtion suhdannerahaston tili	9	4	- 5
Vastattavat	140	49	- 91

Tase-erään "määräaikaiset kotimaiset sitoumukset" sisältyvä vientimaksutili väheni käytön johdosta 13 milj. mk, ja tilillä oli varoja vuoden päättyessä 2 milj. mk. Suhdannevero-voja käytettiin vuoden aikana 72 milj. mk ja niitä oli vuoden lopussa jäljellä 42 milj. mk. Myös nämä varat sisältyvät "määräaikaisiin kotimaisiin sitoumuksiin".

Valtio käytti vuoden aikana valtaosan suhdannerahastonsa varoista, joista suurin osa oli Suomen Pankin toimesta sijoitettuna ulkomaisiin saataviin. Nämä sijoitukset eivät sisälly

Suomen Pankin taseeseen. Suomen Pankin "määräaikaisissa kotimaisissa sitoumuksissa" olevalla suhdannerahaston tilillä oli vuoden päättyessä 4 milj. mk.

Asetelman ulkopuolelle jäävät pankin omistamat valtion obligaatiot sekä valtiolle myydyt talletustodistukset.

Rahalaitokset

Pankin asemaa rahalaitoksiin nähden kuvaa seuraava asetelma: